

РОЗДІЛ VIII. SCIENTIA VINCES (НАУКОЮ ПЕРЕМОЖЕШ)

УДК 351.713

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ЩО ПРОТИДІЮТЬ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

Волощук А.М., к.ю.н., доцент, заслужений юрист України

Одеський державний університет внутрішніх справ

У даній статті розглянуто органи державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Ключові слова: органи державної влади, протидію незаконному обігу, наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори.

Волощук А.М. ОРГАНЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ, КОТОРЫЕ ПРОТИВОДЕЙСТВУЮТ НЕЗАКОННОМУ ОБОРОТУ НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ, ПСИХОТРОПНЫХ ВЕЩЕСТВ И ПРЕКУРСОРОВ / Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

В данной статье рассмотрены органы государственной власти, оказывающие противодействие незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров.

Ключевые слова: органы государственной власти, противодействие незаконному обороту, наркотические средства, психотропные вещества, прекурсоры.

Voloshchuk A.M. STATE AUTHORITIES, WHO OPPOSE THE ILLICIT TRAFFIC IN NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES AND PRECURSORS / Odessa state university of internal affairs, Ukraine

In this article the public authorities is considered in combating illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

Key words: public authorities, counteraction to illegal circulation, narcotics, psychotropic substances, precursors.

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів вже давно набула загальнодержавного значення. Від того, наскільки правильно буде розроблено та створено систему органів державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, залежить ефективність функціонування цих органів та загальний рівень незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у країні.

Варто наголосити, що за рівнем наркотизації Україна йде попереду всієї Європи, темпи наркозлочинності в нашій країні є близькими з російськими. В Україні виробляють наркотики з місцевої рослинної сировини - олійного маку і коноплі. Крім того, Україна є транзитною країною на шляху героїну з Афганістану до Європи - через Таджикистан, Казахстан у Росію, звідти через Україну – до Європи.

За даними Міністерства внутрішніх справ України, у 2010 році в нашій країні зростання тяжких злочинів склало 40% у порівнянні з минулим роком, при цьому кожен сьомий злочин здійснюється на ґрунті наркотиків. Вказане зумовлює необхідність вивчення нині діючої системи суб'єктів протидії наркотизму з метою її удосконалення та на сьогодні є актуальним і потребує подальшої розробки на науковому рівні.

Дослідженням питань, присвячених державним органам, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів,

займалися такі науковці, як: Л. Амджадін, Л. Андрушак, А.П. Закалюк, І. Звершховська, Л. Зябров, К. Кашенкова, Т. Коноплицька, О. Лисенко, С. Легенський, В. Марциновська, А.А. Музика, Ю. Привалов, Ю. Саєнко, Д.Е. Чуvirін, Д.О. Штанько, А. Якобчук, Х.П. Ярмакі та ін. Однак враховуючи те, що чинне законодавство, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів постійно змінюється, означене питання потребує додаткового вивчення.

Метою цієї статті є визначення органів державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Норми ст. 3 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів і зловживанню ними» визначають, що органами виконавчої влади, які здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів є: Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України, Державний митна служба України, Державна прикордонна служба України, Міністерство охорони здоров'я України та інші органи виконавчої влади в межах наданих їм законом повноважень [1]. Необхідно зауважити, що, незважаючи на те, що Положення «Про Державний митний комітет України» від 20 січня 1995 року [2] втратило чинність і на сьогодні відповідно до Указу Президента України «Про Положення про Державну митну службу України» від 12 травня 2011 р. [3] діє Державна митна служба України, в законі, як бачимо, Державний митний комітет України зазначений як суб'єкт протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що є неприпустимим і потребує негайного виправлення.

Модельний закон про наркотичні засоби, психотропні речовин і їх прекурсорів від 16 листопада 2006 р. виділяє [4]: спеціально уповноважений державний орган у сфері законного обігу наркотичних речовин, психотропних речовин та прекурсорів, а також у галузі протидії їх незаконному обігу (правоохоронний орган, який уповноважений на вирішення завдань у вказаних галузях); міжвідомчий координаційний орган у сфері законного обігу наркотичних речовин, психотропних речовин та прекурсорів, а також у галузі протидії їх незаконному обігу (спеціально утворений орган при уряді держави або при главі держави).

Здійснюючи аналіз суб'єктів протидії незаконному обігу наркотиків, вітчизняний дослідник Д.О. Штанько умовно поділяє їх на дві групи в залежності від кола їх повноважень [5, 120]: правового регулювання (КМУ, Комітет з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, Департамент боротьби з незаконним обігом наркотиків МВС України, Служба безпеки України, Державна митна служба України і т.д.); охорони здоров'я та соціального обслуговування (Міністерство охорони здоров'я України, мережа центрів реабілітації й ресоціалізації наркозалежної молоді «Твоя перемога» тощо).

У той же час, такі автори, як Л. Амджадін, Л. Андрушак, І. Звершховська, Л. Зябров, К. Кашенкова, Т. Коноплицька, О. Лисенко, В. Марциновська, Ю. Привалов, Ю. Саєнко, А. Якобчук виділяють такі органи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: міжнародні органи та організації; національні державні інституції центрального рівня; національні державні інституції регіонального та місцевого рівня [6, 3].

До суб'єктів протидії незаконного обігу наркотичних речовин, психотропних речовин та прекурсорів професор А.П. Закалюк відносить: Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України; Міністерства та інші органи виконавчої влади; Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України; органи прокуратури України; державні органи, підприємства та установи, діяльність яких пов'язана із обігом наркотиковмісних рослин [7, 40].

В теорії права існують досить жваві дискусії щодо класифікації державних органів, що здійснюють протидію протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Назву органів наведено відповідно до вказаних авторами. Але в 2010 р. в рамках оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату і витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління було проведено ряд організаційних змін. Зокрема, відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09 грудня 2010 р. Державний департамент України з питань виконання покарань реорганізовано в Державну пенітенціарну службу України. Державну інспекцію з контролю якості лікарських засобів Міністерства охорони здоров'я України та Державний комітет України з питань контролю за наркотиками реорганізовано у Державну службу України з лікарських препаратів і контролю за наркотиками [8].

Здійснюючи аналіз діяльності державних органів, які мають пряме чи опосередковане відношення до боротьби з наркоманією та наркотизмом серед неповнолітніх, український дослідник С. Легенський вказав на такі суб'єкти, як: Національна Координаційна рада боротьби з наркоманією при КМУ; Комітет по контролю за наркотиками при МОЗ України; Координаційні ради з питань профілактики та боротьби з наркоманією при виконавчих комітетах та держадміністраціях в областях, містах, районах, районах у містах; Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблеми боротьби з наркоманією; Регіональні центри медико-соціальної реабілітації та лікування хворих на наркоманію; Наркологічні диспансери; Наркокабінети; Лікувально-трудова профілакторія (ЛТП) для хронічних алкоголіків і наркоманів; Підрозділи СБУ по боротьбі з міжнародним наркобізнесом. Що стосується правоохоронних органів, автор зазначив: Департамент по боротьбі з незаконним обігом наркотиків МВС України та управління (відділи) ГУ МВС, УВС, УВСТ [9, 148].

Як зауважує Д.Е. Чувирін, на сьогодні протидія наркобізнесу та наркоманії в Україні покладена [10]:

– у сфері запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів на Міністерство внутрішніх справ України, Службу безпеки України, Національну координаційну раду по боротьбі з наркоманією при Кабінеті Міністрів, Генеральну прокуратуру України, Адміністрацію Державної прикордонної служби України, Державну митну службу України, Державну судову адміністрацію України, Державний департамент з питань виконання покарань України, Міністерство закордонних справ України;

– попередження та запобігання зловживанню наркотиками зобов'язані здійснювати Міністерство охорони здоров'я України, Український медичний та моніторинговий центр з алкоголю і наркотиків МОЗ України, Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України та ін.

Резюмуючи викладене та спираючись на аналіз значної кількості наукових, нормативних та публіцистичних джерел, пропонуємо авторську класифікацію органів державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: міжнародні органи та організації; міжвідомчий координаційний орган; правоохоронні органи; органи судової влади; органи охорони здоров'я та соціального обслуговування; громадськість; інші органи.

Однією з особливостей системи органів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів є множинність її суб'єктів, які різняться за характером, масштабами, формами і методами діяльності, повноваженнями і обов'язками. Але всі суб'єкти, які входять у систему протидії, зберігають свою організаційну самостійність і діють лише в межах компетенції, встановленої законом.

А отже, кожний суб'єкт протидії є носієм конкретних прав і обов'язків, сукупність яких складає його правовий статус. Однак ступінь відповідальності за невиконання обов'язків законом не встановлено.

Незважаючи на те, що органи протидії боротьби з незаконним обігом наркотиків різняться між собою, функціонують вони не ізольовано, а у взаємодії один з одним. Спільна діяльність органів державної влади, які складають систему протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів і не пов'язані між собою відносинами підлеглості, передбачає впровадження в практику ряду рекомендацій з удосконалення взаємодії. До основних із них, на наш погляд, належать: узгодженість дій різних органів державної влади для досягнення спільної мети; застосування кожним суб'єктом протидії лише властивих йому форм і методів роботи, рівність суб'єктів боротьби; ініціативність кожного органу в постановці питань для спільного обговорення і вирішення; забезпечення зацікавлених органів відомостями, необхідними для виконання покладених на них функцій, і їх аналіз: прогнозування, планування і контроль за усуненням виявлених упущень.

Нові реалії поширення злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків в Україні вимагають принципово нових підходів до організації взаємодії державних органів, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотиків між усіма ланками органів системи, як однієї з найефективніших організаційно-управлінських форм протидії цій злочинності.

А отже, на сучасному етапі в країні давно назріла необхідність трансформації всієї наявної системи органів протидії незаконному обігу наркотиків, що передбачає об'єднання діяльності правоохоронних, контролюючих та інших державних органів в єдину координуючу міжвідомчу структуру із відповідними функціями та повноваженнями, водночас вирішивши всі проблемні питання, пов'язані з неузгодженістю та надмірною вузьковідомчістю органів яким делеговано державою стояти на заваді проявам нарколексії. Створення єдиного органу, відповідального за антинаркотичну політику держави, здатного, на нашу думку, не тільки суттєво покращити ситуацію з незаконним обігом в країні, а й вийти на вищий рівень міжрегіональної та міжнародної протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин.

Сподіваємось, що вказані недоліки подолає Державна служба України контролю за наркотиками, яка створена з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протидії поширенню наркоманії як однієї з основних реальних загроз національній безпеці України, забезпечення повного і своєчасного виконання міжнародних зобов'язань України, що випливають з Єдиної конвенції Організації Об'єднаних Націй про наркотичні засоби 1961 р., Конвенції Організації Об'єднаних Націй про психотропні речовини 1971 р. та Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів і психотропних речовин 1988 р., відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 106 Конституції України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – N 10. – Ст. 62.
2. Про Положення про Державний митний комітет України: Указ Президента України від 20 січня 1995 року N 73 (втратив чинність) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1082.6414.0>.

3. Про Положення про Державну митну службу України: Указ Президента України від 12 травня 2011 р. N 582/2011 / [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=582/2011>.
4. Модельний закон про наркотичні засоби, психотропні речовин і їх прекурсорів від 16 листопада 2006 р. N 27-6 / [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1014.5709.0>.
5. Штанько Д.О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Штанько Д.О. – Х., 2003. – 185 с.
6. Огляд роботи зі споживачами ін'єкційних наркотиків в Україні в контексті боротьби з епідемією ВІД/СНІД / Л. Амджадін, Л. Андрущак, І. Звершховська, Л. Зябров та ін. – К. : Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, 2005. – 168 с.
7. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: [науково-практичний посібник] / А.А. Бова, В.І. Женунтій, А.П. Закалюк та ін. – К. : 2006. – 296 с.
8. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09 грудня 2010 р. № 1085/2010 / [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1085_10.html.
9. Легецький М.П. Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Легецький М.П. – К., 2004. – 208 с.
10. Чувирін Д.Е. Протидія незаконному переміщенню наркотичних засобів через державний кордон України вимагає нових підходів / Д.Е. Чувирін / [Електронний ресурс] : – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bozk/18text/g18_11.htm.

УДК 35.072.6 : 34 (477)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Кушнір С.М., ст. викладач

Запорізький національний університет

Наукова стаття присвячена змістовному аналізу зарубіжного досвіду громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Досліджується досвід створення та функціонування громадських рад при органах державної влади та місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Аналізується порядок висвітлення діяльності органів державної влади в засобах масової інформації зарубіжних країн. Узагальнюється позитивний досвід громадських слухань та інших інструментів громадського контролю. Визначається можливість запозичення найкращого позитивного зарубіжного досвіду з метою впровадження в українську юридичну практику.

Ключові слова: громадський контроль, зарубіжний досвід, громадські ради, прозорість, громадські слухання, засоби масової інформації, відкритість, запозичення.